

Världens äldsta träd

Kort efter skogsskövlingen i Backåkra hörde jag talas om granen på Fulufjället i Dalarna som är minst 9 550 år gammal. Forskarna Lisa Öberg och Leif Kullman har med hjälp av kol 14-metoden åldersbestämt olika fjällgranars rötter och just denna gran på Fulufjället visade sig vara världens äldsta, kända, nu levande träd. Visst, imorgon kan de upptäcka ett ännu äldre levande träd, det är möjligt. De har hittat ved av döda granar på Åreskutan, som varit drygt 11 000 år gamla.

Granen fick namnet Old Tjikko efter Lisa Öbergs hund som var med under fältarbetet och sedan gick bort. Granens stam, den som står där idag, är inte så gammal, bara runt 100 år. Det är denna gran som individ; dess rotsystem som har överlevt i minst 9550 år. Hade de kunnat ta prover överallt på rotsystemet, kan det hända de fått tag på en ännu äldre bit, men i dag får vi nöja oss med denna åldersbestämning. Ett frö, som troligen kom västerifrån, har slagit rot där medan den senaste inlandsisen fortfarande låg kvar i dalarna. Den har lyckats överleva så länge därför att den har förmågan att föröka sig vegetativt. De nedersta grenarna slår rot när de trycks ner mot marken av ett långvarigt snötäcke och nya skott växer upp. Runt den cirka 290 cm höga stam som står där nu, finns flera små, nya granskott som väntar på att få konkurrera om att växa sig stora då den nuvarande högsta stammen dör. Denna gran har levt under både kallare och varmare tider än nu. Under kallare klimat har den växt längs med marken som buske och under varma perioder, som nu, har den fått högre stammar. Den är anpassningsbar och klimatförändringar är alltså inget nytt för den.

Jag ville naturligtvis upp och se den. Det var inte svårt att få med Niels, min käresta, han hade aldrig fjällvandrat förut och var exalterad. Vi hade bara möjlighet att åka mitt i sommaren och själv visste jag tyvärr hur jobbiga fjällen är om sommaren. Det var mitt i juli och vi slog upp tältet bland knotten i Mörkret, en plats med en vacker å med väldigt gott vatten. Sedan vandrade vi uppför fjället i hagelstorm. De enda som var exalterade nu, var hundarna. När vi väl var uppe på fjället irrade vi omkring länge innan vi till sist hittade denna gran som hade ett vitt rep på marken omkring hela sitt undre buskage. Den var så liten! Den liknade flera andra granbuskage vi gått förbi, så det var bra att den hade repet omkring sig så vi kunde vara säkra på att detta var Old Tjikko. Det var på något sätt rörande att världens äldsta träd var så litet och oansenligt. Jag hade gjort det betydligt större i mina tankar. Alla andra riktigt gamla träd jag sett i Europa och USA har ju varit stora och pampiga, men då har det varit trädet ovan jord som varit gammalt. Denna lilla gran har en undre värld av styrka, som inte kan ses med blotta ögat.

När jag senare jobbade med materialet jag filmat och bilderna jag tagit på Fulufjället, blev det tydligt att granens litenhet måste komma fram. I mörkrummet gjorde jag bilder på både papper och träplattor med flytande emulsion, där granen stod ensam på fjället med fantastisk utsikt över dal och sjö. Det blev många fina bilder, men majestätiska på ett sätt som inte stämde. Det var denna mycket lilla grans överlevnadsförmåga och det hopp det gav, som skulle fram. När jag frigjorde den från omgivningen så att de mindre granskotten kom fram och förstörde upp den till dess faktiska storlek, ca 290 cm, trädde den äntligen fram i hela sin litenhet.